

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Židovská obec Brno – současná situace

Lenka Přichystalová

Bakalářská práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka PŘICHYSTALOVÁ**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociální antropologie**

Název tématu: **Židovská obec Brno**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka zpracuje téma dle následující osnovy

1. Úvod
2. Nastínění historie židovského obyvatelstva v Brně a její současnost
3. Současný chod obce - aktivity, programy pro veřejnost, hledisko spojující členy dohromady, společné akce a rituály, oslovení mladých Židů (co je vedlo k vyznání tohoto náboženství), kontakt s jinými židovskými obcemi v České republice
4. Spojitost judaismu se stavebními památkami
5. Integrace menšiny do majoritní společnosti
6. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- ČEŠI, NĚMCI, ŽIDÉ? NÁRODNÍ IDENTITA ŽIDŮ V ČECHÁCH. Kateřina Čapková. Paseka 2005. ISBN 80-7185695-9
- HISTORIE ŽIDŮ V ČECHÁCH A NA MORAVĚ. Tomáš Pěkný. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1
- KDO JSOU ŽIDÉ? Paul Spiegel. Brno, 2007. ISBN 978-80-87029-07-7
- SVĚT ŽIDŮ. Nicholas de Lange. Knižní klub 1991. ISBN 0-86706570-2
- ŽIDÉ - DĚJINY A KULTURA. Leo Pavlát a kolektiv. Židovské muzeum Praha 2005. ISBN 80-86889-11-4
- ŽIDOVSKÁ MENŠINA V ČESKOSLOVENSKU VE 20. LETECH. Židovské muzeum Praha, 2003. ISBN 80-85608-72-3
- ŽIDOVSKÁ MENŠINA V DĚJINÁCH. Bernd Martin, Ernst Schulin. Votobia 1997. ISBN 80-7198-311-X
- ŽIDÉ V NOVODOBÝCH DĚJINÁCH. Václav Veber. Univerzita Karlova, Karolinum 1997. ISBN 80-7184-423-4

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: 30. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce: 31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Lívie Šavelková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 ods. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 22.3.2009

Lenka Přichystalová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla především poděkovat vedoucímu své bakalářské práce PhDr. Tomáši Boukalovi, Ph.D. za jeho cenné rady, postřehy, trpělivost a čas.

Dále Židovské obci v Brně a jejím členům, protože bez nich by tato práce nikdy nevznikla. Děkuji za čas všech, kteří mi pomáhali sehnat potřebný materiál. Především předsedovi obce panu Ing. Pavlu Friedovi za to, že mi umožnil vstup do obce a Katce Ševčíkové za její ochotu, laskavost a pomoc při prvních krůčcích.

A nakonec své rodině, přátelům a blízkým za podporu po celou dobu mého studia a při sepisování této práce.

SOUHRN

Tato práce se zabývá situací na brněnské židovské obci. Předmětem výzkumu bylo zjistit jakým způsobem v dnešní době funguje židovská obec. Co je nutné k tomu, aby obec mohla vůbec „žít“ a dále jaké činnosti obec nabízí svým členům.

KLÍČOVÁ SLOVA

Židé, Brno, židovská obec Brno

TITLE

The jewish community in Brno – present circumstances

ABSTRACT

This thesis considers the circumstances in jewish community in Brno. The object of investigation were identified which ways in this time function the community. What is necessity to „live“ the community and which activities offers to members.

KEYWORDS

Jewish, Brno, the jewish community

OBSAH

1.ÚVOD	9
1.1 Základní informace o judaismu.....	10
2.METODOLOGIE	13
2.1 Etapy výzkumu	13
2.2 Metody výzkumu	14
3.HISTORIE ŽIDOVSKÉHO OBYVATELSTVA V BRNĚ	15
3.1 Začátek osídlování až do roku 1938	15
3.2 Druhá světová válka, holocaust, transporty, koncentrační tábory.....	19
3.2.1 Terezín.....	21
3.2.2 Osvětim	22
3.2.3 Dachau.....	22
3.3 Historie od roku 1945 po současnost	23
4.CHOD OBCE	25
4.1 Struktura obce	27
4.1.1 Rabín (kantor, duchovní), rabinát	28
4.1.2 Představenstvo obce	30
4.1.3 Shromáždění členů	30
4.1.4 Podmínky přijetí do obce, práva a povinnosti členů, zánik členství	30
4.2 Organizace JAS (The Jewish Agency for Seniors).....	31
4.3 Rituální lázně.....	33
4.3.1 Využívání mikve na obci	34
4.4 Košer (košer kuchyně)	34
4.4.1 Využívání košer kuchyně na obci	35
4.5 Kachol velavan	36
4.6 Rabín Richard Feder	37
4.6.1 Názory některých členů obce na rabína Federa.....	39
4.7 Kulturně vzdělávací centrum rabína Federa.....	39
5.AKTIVITY OBCE	41
5.1 Senior klub	41
5.2 Klub mladých	42

5.3 Dílna pro děti.....	42
5.4 Výuka hebrejštiny	42
5.5 Výuka judaismu	43
5.6 Další aktivity	43
5.7 Sport.....	44
6.ŽIDOVSKÉ PAMÁTKY V BRNĚ	45
6.1 Velká synagoga	45
6.2 Nová synagoga.....	45
6.3 Synagoga Na Skořepce	46
6.4 Židovský hřbitov	47
6.4.1 Významné osobnosti pochované na židovském hřbitově	49
7.ZÁVĚR	51
8. BIBLIOGRAFIE	52
PŘÍLOHY	

1. ÚVOD

K vybrání tohoto tématu jsem měla hned dva důvody. Tím prvním je, že mě židovská kultura zajímá a ráda se o ní dozvím něco nového a toto byla ideální příležitost dostat se přímo do centra dění – do židovské obce. Druhým důvodem bylo to, že v dnešní době se málo ví o tom, jak dnes Židé žijí. Existuje mnoho knih, ale ty se zaměřují převážně na historii a osudy Židů během druhé světové války. Otázkou zůstává, jak se přeživší dokázali vrátit do starých kolejí nebo navázat na židovskou tradici, která zde byla před válkou.

Cílem mé práce je zjistit, jak funguje v současné době židovská obec, zda-li existují pravidla, která musí být striktně dodržována. Co všechno obnáší chod obce a jak dokázala novodobá židovská obec navázat na tradice, které fungovaly před druhou světovou válkou. Otevřít oči společnosti, která dle mého názoru nemá vědomí o tom, že kolem nás žijí lidé, kteří přežili holocaust a pobyt v koncentračních táborech. Zcela jistě nemají představu o tom, jaké utrpení a ztráty ve svých životech zažili. Tato menšina budila odlišnou pozornost a postupem času si vydobyla minoritní postavení v naší společnosti. Je charakterizována především svojí izolací od běžné společnosti, lpěním na tradicích a dodržováním náboženských předpisů.

V úvodu mé práce bych se krátce chtěla zabývat otázkou, která vyvolává dlouhé diskuze, a to: „Kdo je vlastně Žid“? Tradiční odpovědí je, že za Žida je považován ten, kdo se narodil židovské matce nebo konvertoval podle halachy, což je židovský náboženský zákon¹. Za halachického Žida je tedy považován ten, kdo se narodil židovské matce, která sama byla halachickou židovkou a ten, kdo podstoupil konverzi.

---

¹ SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?*, 2008. s. 13

Židovská obec je organizace, která zajišťuje řádný chod života svých členů v záležitostech kulturního, náboženského a sociálního rázu. Více než polovinu členů židovských obcí v České republice dnes tvoří starší občané, kteří přežili holocaust, proto se židovské obce snaží o jejich plnohodnotně prožité stáří².

V současné době žije na území České republiky asi 3 000 – 4 000 Židů v 10 židovských obcích. Sedm se jich nachází na území Čech (Praha, Liberec, Plzeň, Teplice, Děčín, Karlovy Vary a Ústí nad Labem) a tři na Moravě (Brno, Olomouc, Ostrava).

1.1 Základní informace o judaismu

Judaismus je jedno z nejstarších monoteistických náboženství na světě. Židovské dějiny sahají čtyři tisíce let zpátky do minulosti. Pro Židy je to kromě náboženství také kultura s vlastní historií, jazykem, předky, filozofií, etickými zásadami a náboženskými praktikami. Židovství vždy uznávalo a uznává řadu principů víry. Židovství se dědí matrilineárně, tedy po matčině linii. Možné je i konvertovat, tedy přestoupit z jiné víry na víru židovskou. Judaismus sloužil jako základ k dalším náboženstvím, jako byl například islám a křesťanství.

Judaismus se rozděluje na 4 hlavní typy. Jedná se o ultra-ortodoxní, ortodoxní, konzervativní a reformní (liberální) judaismus³.

- Ultra-ortodoxní typ judaismu klade důraz na duchovní tradice judaismu. Klasický pohled – kipa, vousy, pejzy, černý oblek a klobouk. Tento typ je velmi silný v Izraeli.
- Ortodoxní judaismus klade silný důraz na Tóru, plnou autoritu rabína. Jeho příslušníci jsou povinni dodržovat 613

---

² Židovská obec Praha. *www.kehilaprag.cz* [online]. 2005 [cit. 2009-01-15]. Dostupný z WWW: <http://www.kehilaprag.cz/mambo/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1>.

³ KEENE, Michael. *Světová náboženství*, 2008. s. 62 – 63

příkázání. Snaží se zachovat všechna pravidla (například co se týče jídla, svátků, čistoty atd.). V České republice, konkrétně v Praze se nachází košer řeznictví a jatka. Židovská obec v Praze je ortodoxní.

- Konzervativní typ judaismu vznikl v polovině 20. století, lpěl na všech tradicích víry, ale postupem času udělal ústupky reformám. Je dominantní především mezi americkými Židy. V České republice je představitelem tohoto typu židovská obec Brno.

- Reformní (liberální) judaismus vznikl v polovině 19. století v Německu. Hlásal, že Židé mají zodpovědnost vůči zemi, ve které žijí a vůči židovské víře. Nejdůležitější podstatou nejsou pravidla, ale monoteismus a morální učení. Například reformní synagogy neoddělují při bohoslužbách muže od žen, mají obřady i pro dívky a vysvěcují rabíny – ženy. V České republice jsou liberální dvě obce - Liberec a Ústí nad Labem.

Současné židovské obyvatelstvo se z etnického hlediska dá rozdělit do dvou hlavních větví a to sefardská a aškenázská. Toto rozdělení vychází ze skutečnosti, kde Židé žijí nebo žili⁴.

- Sefardové, Židé pocházející z oblasti Španělska, Středomoří, Balkánu a orientu. Dnes žijí v Izraeli, Francii a Latinské Americe.

- Aškenázové jsou Židé, kteří pocházejí především ze střední a východní Evropy a tvoří většinu židovské populace. V současné době žijí v Izraeli, USA, Kanadě a Evropě. Židé na území Čech a Moravy náleží k aškenázské větvi.

Judaismus se také vyznačuje viditelnými symboly. Mezi tyto znaky patří menora, synagoga, kipa (jarmulka), Davidova hvězda, talit a tfilin.

- Menora je sedmiramenný svícen, který je tradičním symbolem judaismu. Slovo menora znamená v překladu „světlo“

---

⁴ [www.wikipedia.cz](http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDid%C3%A9) [online]. 2001, 5.3.2009 [cit. 2009-01-15]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDid%C3%A9>>.

nebo „lampa“. Existuje i devítiramenný svícen, který se používá při svátku Chanuka⁵.

- Synagoga je místo, kde se věřící scházejí k modlitbám a ke studiu společenských aktivit. Měl by zde být uložen svitek Tóry.

- Kipa nebo jarmulka je pokrývka hlavy, kterou nosí věřící muži, Židé. Ženy nosí šátek, ale jen v případě, pokud jsou vdané. Tyto pokrývky je důležité mít při svátcích a bohoslužbách v synagoze, při jídle a při návštěvě hřbitova.

- Davidova hvězda je šesticípá hvězda, symbol Židů, judaismu a státu Izrael (vyskytuje se na vlajce). Za druhé světové války ji museli Židé nosit viditelně přišitou na oděvu.

- Talit je modlitební šál, který se používá při modlitbách. Nejčastěji jej používá rabín nebo kantor⁶.

- Tfilin jsou modlitební řetízky.

Jazykem Židů je hebrejšťina. Ta se řadí mezi semitské jazyky. Je úředním jazykem v Izraeli a v současné době je rozšířena i ve Spojených státech a dalších zemích židovské diaspory. Používá ji přes více než pět milionů Židů. Má několik vývojových variant, například starověká, biblická nebo moderní hebrejšťina. V České republice jsou pro výuku hebrejšťiny organizovány jazykové kurzy.

---

⁵ Chanuka je svátek světel, osmidenní židovský svátek, který se koná většinou v období našich Vánoc

⁶ Kantor = zpěvák, stupeň učení, který umožňuje člověku vést modlitby, řídit svátky, předává – „zpívá informace“ od Boha

2. METODOLOGIE

Terénní výzkum probíhal v několika etapách. V průběhu každé etapy jsem shromažďovala cenné informace, které jsem mohla postupem času zpracovat. Poskytly mi základní přehled o tom, jak židovská kultura funguje.

2.1 Etapy výzkumu

První návštěva židovské obce proběhla v období letních prázdnin ve dnech od 4. do 15.8.2008. Hlavním úkolem bylo seznámení s terénem a s členy obce – budoucími respondenty. Bohužel v době letních prázdnin se na obci nevyskytovalo tolik členů. Ale tato čtrnáctidenní návštěva mi dala základní přehled o tom, jak to na obci „asi“ chodí. Kromě trávení času na obci, mi byla také ukázána synagoga a hřbitov.

Druhá návštěva byla v dnech 18. – 20.9.2008. V těchto dnech jsem se zúčastnila Šabatu⁷, který se koná každý pátek večer od 18 hodin. Sejde se kolem 20 – 30 členů. Někdy více, někdy méně. Dále jsem se zúčastnila ranní sobotní bohoslužby, která se konala v synagoze Na Skořepce a trvala necelé dvě hodiny. Veškeré modlitby během bohoslužby byly odříkávány v hebrejštině.

Třetí etapa mého výzkumu byla realizována 21. – 22.12.2008. V době svátku Chanuku, což je svátek světél. Na obci se sešlo asi 90 lidí. Jako zajímavost bylo divadelní představení dětí ze souboru Feigele (z pražské židovské obce), který vede herečka Vida Neuwirthová známá z pohádky Tři veteráni, kde hrála princeznu. Zahráli pohádku s názvem „Mazl a Šlimazl“ (Štěstí a Neštěstí), která měla velký úspěch.

Čtvrtá návštěva se konala v únoru v období svátku Tubišvat (svátek stromů) a to ve dnech od 6.2. do 11.2.2009. Zúčastnila jsem se pátečního šabatu, který byl pod vedením nového kantora Luboše Smělého, i samotné oslavy Tubišvatu, jejíž součástí

---

⁷ Šabat je jeden z nejdůležitějších svátků, na začátku Šabatu se zpívají písně, žehná se chleba a víno. Sedmý den v týdnu věnovaný odpočinku a relaxaci.

povídání se Zošou Vyoralovou o českých lesích v Izraeli. Nakonec jsem navštívila některé členy na úterním senior klubu.

Před samotnou návštěvou obce bylo velice důležité nastudovat základní literaturu, abych získala přehled o tomto náboženství.

V současné době jsem s obcí i nadále v kontaktu a to prostřednictvím elektronické pošty. Je mi zasílán časopis Kachol velavan a různé pozvánky na svátky či akce pořádané obcí.

Na obec jsem jela s určitou představou, jak to tam asi může vypadat a jak bude má návštěva probíhat. Nevěděla jsem, co mě čeká a měla jsem obavy z toho, jak mě členové obce přijmou. Později se ukázalo, že tyto obavy byly zbytečné. Všichni se ke mě chovali velice hezky, přijali mě přátelsky a vůbec jim nevadilo, že se účastním jejich sezení, ať už to byl senior klub, Šabat nebo jiných oslav různých svátků.

2.2 Metody výzkumu

Během mého výzkumu jsem využila několik metod k získávání informací, například rozhovory, zúčastněné i nezúčastněné pozorování, poznámky a vedení deníku. Snažila jsem se použít i metodu dotazníků, ale ta se ukázala jako nejméně nevhodná. Touto cestou jsem se snažila zjistit důvody konverze, ale z 9 oslovených se mi vrátil jenom jeden.

Rozhovory trvaly kolem půl hodiny a odehrávaly se většinou na obci, jen dva jsou výjimkou. Jeden byl pořízen na hřbitově se správcem a druhý v synagoze. Během všech rozhovorů jsem získala mnoho cenných informací a materiálů.

Mými respondenty byli lidé z vedení obce a samozřejmě sami členové. Před rozhovorem jsem si vždy připravila pár otázek, které mě zajímaly. Někdy se respondenti rozpovídali sami, jindy uhýbali od tématu. Vzhledem k tomu, že většina dotazovaných prošla koncentračními tábory, musela jsem své otázky pečlivě vybírat, abych se nezeptala na něco nevhodného.

3. HISTORIE ŽIDOVSKÉHO OBYVATELSTVA V BRNĚ

Tato kapitola se zabývá nejdůležitějšími událostmi z historie židovského obyvatelstva od 12. století do současnosti. Je rozdělena do tří částí. První bod se bude zabývat dobou od začátku osídlování až po začátek války. Druhá část zachycuje období druhé světové války. Popisuje transporty a život koncentračních tábořech. Ve třetí části je popsán vývoj židovské kultury od konce 2. světové války do současnosti.

3.1 Začátek osídlování až do roku 1938

Na území Čech a Moravy jako celku se historie Židů písemně datuje od 9. století, ale dle dostupných materiálů došlo k osídlení daleko dříve. Písemný doklad „Raffelstättenský celní řád“ z roku 906 dokládá obchodní kontakty židovských kupců na Moravě (známá zpráva cestovatele a diplomata Ibrahima ibn Jakuba z roku 965 toto dokládá o Praze). Další zprávy se nacházejí v českých pramenech, například v Kosmově Kronice české⁸.

V samotném Brně existovala první židovská osada až ve 12. století, za vlády Přemysla Otakara II., a rozkládala se na nynějším Zelném trhu a v prostoru Josefské ulice a Horního trhu. V místě dnešního bistra Padowetz byla zřízena Židovská brána (Porta Judeorum). Touto branou se vcházelo do města z jihu. První zmínka o této bráně pochází z roku 1240⁹.

Židé měli v této době ochranu od panovníka a byli nazýváni jako poddaní královské komory. Tato ochrana byla povolena i za dalších panovníků. Osada, v té době už nazývána obcí, se rozrůstala a to znamenalo zvýšení daní a poplatků. Židům byl povolen obchod a půjčování peněz, z řemesel hlavně pekařství, truhlářství a krejčovství. V Brně se jednalo především o obchod

---

⁸ PAVLÁT, Leo a spol.: *Židé – dějiny a kultura*, 1997. s. 35

⁹ KLENOVSKÝ, Jaroslav: *Brno židovské*, 2002. s. 5

s kůží a vlnou. Při půjčování peněz vznikal problém zástav – Židé nesměli vlastnit domy a pozemky mimo ghetto. Ghetto se rozléhalo okolo dnešního vlakového nádraží a byl zde zřízen hřbitov. Synagoga se nacházela v místě dnešního kostela sv. Magdaleny (Františkánská ulice). Židovská komunita byla autonomní a náboženský život řídil rabinát¹⁰.

Ve 14. století, za vlády panovníka Karla IV., nastala jedna z prvních vln pronásledování Židů v Německu. Co to znamenalo pro Brno? Hlavně příliv uprchlíků a tedy rozrůstání osady. Do roku 1454 lze velmi těžko odhadnout, kolik Židů v Brně žilo. Čísla se pohybují kolem 600 až 800 obyvatel židovského původu z celkového počtu 7 000 obyvatel¹¹. V roce 1454, kdy vládne Ladislav Pohrobek, dochází k vyhnání Židů z města, synagoga a hřbitov jsou zrušeny. Toto vypovězení se netýkalo jen Brna, ale i dalších velkých měst na Moravě. Z počátku nesměli vstupovat do města, později se dostali na trhy, ale museli platit vysoké mýtné; byli trestáni za přespávání v hradbách. Císař Ferdinand II. udělil privilegia ve zrovnoprávnění v obchodu. Při vstupu do města museli zaplatit poplatek, museli mít speciální označení a vstupovat mohli jedině Židovskou bránou. Při dvoudenních trzích nesměli vstoupit do města před 11 hodinou a druhý den museli město opustit do 14 hodin¹².

Od 17. století začínají Židé pronikat stále více do průmyslu, vlastní především pivovary a mlýny, stávají se dodavateli a s tímto přicházejí ulehčení přístupu do města. Dochází ke zrušení poplatku, časového omezení vstupu, vstupy jen přes jednu bránu. V Křenové ulici byl zřízen herberk, kde mohli Židé přespávat, rovněž zde byla v provozu košer kuchyně¹³. Pobyť zde byl povolen

---

¹⁰ Rabinát je budova patřící náboženské obci a sloužící k ubytování duchovnímu, popřípadě jeho kancelář. V čele rabinátu je rabin. KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Židovské památky Moravy a Slezska*, 2002. s. 215

¹¹ KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Brno židovské*, 2002. s. 27

¹² Židovská obec Brno. www.zob.cz [online]. 2008 [cit. 2009-01-20]. Dostupný z WWW: <<http://zob.cz/?q=cs/historie>>.

¹³ Bude vysvětleno v kapitole chod obce, kde se budu košer kuchyni věnovat

pouze v období trhů, v noci se nesmělo vycházet ven, nebyly povoleny žádné řádné bohoslužby, jen soukromé modlitebny s malou Tórou¹⁴.

V 18. století činil počet usedlých Židů asi 52 osob. Od roku 1726 platil tzv. familiantský zákon císaře Karla VI., což znamenalo, že pouze nejstarší syn dostane povolení ke sňatku.

Rok 1782 a s ním Josefínské reformy Josefa II. přináší pro židovskou komunitu nejen hospodářský a průmyslový rozmach, ale také určitá ulehčení, například Židé mohli vést úřední záležitosti v zemské řeči (což byla němčina). Byly zřizovány hebrejské školy, Židé směli vstupovat na univerzity. Ovšem zákaz usazování, který zavedla matka Josefa II. Marie Terezie v roce 1745, a familiantský zákon platil i nadále. V Brně a okolí se začínal rozmáhat průmysl, hlavně textilní, zpracování tabáku a od 19. století také zpracování vlny. Například od roku 1753 je v provozu první hebrejská tiskárna France Josefa Neumanna¹⁵.

Vídeňský kongres konající se v roce 1815 sebou přináší další zrovnoprávnění, zejména po duchovní stránce, ale i přesto zůstává v platnosti řada omezení. Židé smějí cestovat jen se zvláštním pasem (například při vstupu průvodčího do kupé na dotaz, zda jsou přítomní Židé, se musí ohlásit), nesmějí provozovat lékárny, mohou studovat práva, ale nedostávají titul, takže nemohou plnohodnotně studium uplatnit¹⁶.

Odstranění posledních omezení a diskriminace přišlo až s revolucí v roce 1848. Od této chvíle mohou Židé uzavírat sňatky, usazovat se, provozovat jakákoliv řemesla, existuje neomezená náboženská svoboda. K vytvoření nového společenství bylo potřeba získat tzv. domovskou příslušnost, kterou získávali ti, kteří bydleli

---

¹⁴ Pět knih Mojžíšových čili Pentateuch, základní bohoslužebný předmět v synagoze v podobě pergamenového svitku, je uložen ve skříni a při bohoslužbě se z něj čte příslušný odstavec; označením „malá Tóra“ se myslěla přeneseně menší modlitebna. KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Brno židovské*, 2002. s. 116

¹⁵ Židovská obec Brno. www.zob.cz [online]. 2008 [cit. 2009-01-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.zob.cz/?q=cs/historie>>.

¹⁶ Židovská obec Brno. www.zob.cz [online]. 2008 [cit. 2009-01-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.zob.cz/?q=cs/historie>>.

přímo v Brně nebo v blízkém okolí. O toto přijetí požádalo 47 osob v roce 1849 a všichni byli přijati. Mezi nimi byli významní představitelé později vytvořené židovské obce například rodina Gomperzů. Z těchto nově přijatých lidí byl vytvořen 9 členný výbor, který měl za úkol vytvořit základy pro založení náboženské obce: zřídit synagogu, hřbitov a jmenovat rabína. V roce 1852 je otevřen židovský hřbitov v městské části Brno – Židenice; o rok déle, v roce 1853, se začala stavět první synagoga, která byla dokončena v roce 1855. V průběhu stavby vznikl spor o umístění varhan v synagoze¹⁷.

Náboženský spolek byl ustanoven v roce 1856 po řádném předložení stanov a tento rok je považován též jako počátek novodobých dějin Židů v Brně. Spolek neumožňoval vybírat daně, a proto bylo v roce 1858 zažádáno o zřízení obce, ta byla povolena v roce 1859. Baruch Placzek byl přijat jako rabín v roce 1860, tuto funkci vykonával 45 let a od roku 1884 byl zvolen do funkce zemského moravského rabína¹⁸.

O rok později byla otevřena škola se zaměřením na náboženskou výuku a při zahájení měla 153 žáků. Prvním prezidentem (představeným) obce byl zvolen Julius Gomperz, syn Philippa Gomperze, který byl představeným v náboženském spolku. Od roku 1880 byla v činnosti rituální lázeň „mikve“ a pekárna macesů (tenké plátky nekynutého chleba). Na konci 19. století má obec 7 087 členů. Baruch Placzek jako rabín končí v roce 1905. Za jeho působení byla započata stavba Nové synagogy (1904), která byla dokončena v roce 1906 a byla zde sedadla pro 324 mužů a 250 žen¹⁹. Po rabínu Placzkovi nastupuje Ludwig Levy, který je ve funkci rabína jeden rok a od roku 1906 zde působí další rabín Max Grunfeld. V roce 1919 byla založena židovská

---

¹⁷ Židovská obec Brno. *www.zob.cz* [online]. 2008 [cit. 2009-01-21]. Dostupný z WWW: <<http://zob.cz/?q=cs/historie>>.

¹⁸ Kněz, duchovní, náboženská a soudní autorita židovské pospolitosti. KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Brno židovské*, 2002. s. 116

¹⁹ Židovská obec Brno. *www.zob.cz* [online]. 2008 [cit. 2009-01-21]. Dostupný z WWW: <<http://zob.cz/?q=cs/historie>>.

škola na Hybešově ulici, která škola zahrnovala pětiletou obecnou školu a osmileté reformní reálné gymnázium. Dnes se zde nachází stomatologická klinika. Židovské instituce byly soustředěny v ulicích Na Kolišti a Kapitána Jaroše, kde je dnes sídlo obce.

Na závěr této části příkládám tabulku s počty obyvatel od roku 1834 až do roku 1938²⁰:

1834	1857	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1938
135	2 230	4 505	5 490	7 087	8 243	8 945	10866	11 002	12000

3.2 Druhá světová válka, holocaust, transporty, koncentrační tábory

Asi nejsmutnější období v historii Židů je druhá světová válka, která kromě vyvražďování Židů (= holocaust, hebrejsky šoa, celkem vyvražděno asi 6 milionů Židů) přinesla také utrpení, mnohé ztráty na lidských životech a tyto smutné zážitky vryla do jejich paměti. Norimberské zákony byly vydány v roce 1935, ale na území Protektorátu Moravy a Čech byly poprvé použity až v roce 1939. Tyto zákony přinesly pro Židy mnohá omezení týkající se jejich majetku, povolání a prakticky byli vyloučeni z veřejného života. Jejich postavení se zhoršovalo, byli napadáni na ulicích. Dalším znamením zhoršení bylo i vypalování synagog nejen v Brně, ale i v dalších moravských městech, například v Olomouci, Vsetíně nebo v Uherském Brodě. Pokud nebyla synagoga vypálena, byla přeměněna na skladiště, které sloužilo Němcům. Adolf Eichmann, německý nacistický funkcionář a jeden z hlavních organizátorů holocaustu, dohlížel na zatýkání a likvidaci Židů²¹. Zahájil činnost konečného řešení židovské otázky. Jednalo se o soustředění Židů

²⁰ KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Brno židovské*, 2002. s. 27

²¹ www.wikipedia.cz [online]. 2001, 18.3.2009 [cit. 2009-01-22]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Adolf_Eichmann>.

do jednoho prostoru, jejich deportace na východ a následné vyvraždění.

V roce 1941 přijíždí do Terezína první skupina deportovaných, ti zde vytvářejí ghetto. Od tohoto roku začínají transporty postupně i z dalších měst. Z Brna bylo deportováno 9 064 lidí, přežilo z nich necelých 700.

V ostatních moravských městech je to velmi podobné, čísla v závorkách ukazují počet navrácených osob: Ostrava 3 567 (251), Olomouc 3 498 (280), Uherský Brod 2 837 (200), Třebíč 1 370 (58)²². Jak ukazuje tabulka níže, první transport z Brna byl v roce 1941 do Minsku, poslední byl v roce 1943 do Terezína. Židovská obec musela být v roce 1942 zrušena. Všem, kteří zahynuli za druhé světové války je věnován památník obětem, který je umístěný na židovském hřbitově.

Z Brna byly vypraveny tyto transporty²³:

Označení	Dne	Osob	Cíl
F	16.11. 1941	1 000	Minsk
G	2.12. 1941	1 000	Terezín
K	5. 12. 1941	1 000	Terezín
U	28.1. 1942	1 000	Terezín
Ac	19.3. 1942	1 000	Terezín
Ad	23.3. 1942	1 000	Terezín
Ae	27.3. 1942	1 000	Terezín
Af	31.3. 1942	1 000	Terezín
Ah	4.4. 1942	1 000	Terezín
Ai	8.4. 1942	923	Terezín
Aaa	27.5. 1942	81	Terezín
Dg	1.7. 1943	53	Terezín

²² Židovská obec Brno. *www.zob.cz* [online]. 2008 [cit. 2009-01-21]. Dostupný z WWW: <<http://zob.cz/?q=cs/historie>>.

²³ KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Brno židovské*, 2002. s. 18

Práce se dále zmiňuje o hlavních koncentračních táborech, především o Terezíně, Osvětimi a Dachau. V přílohách je zaražena mapka koncentračních táborů v Evropě.

3.2.1 Terezín

Terezín byl založen na konci 18. století. Nachází se v Litoměřickém okrese. Opevnění je rozděleno na dvě hlavní části – Hlavní a Malá pevnost, která fungovala po nějakou dobu jako věznice. V roce 1941 je zde vytvořeno ghetto a přijíždějí sem první „čekatelé na smrt“. Terezín byl jen přestupní stanicí do doby než budou vytvořeny vyhlazovací tábory a plynové komory na východě nebo v Osvětimi. Terezín představoval kulisu „normálního“ života s vlastní samosprávou, policií, penězi. Fikci normality podtrhoval neobyčejně bohatý kulturní život, v Terezíně se sešel výkvět židovského hudebního, divadelního a uměleckého světa, například Pavel Haas, bratr českého herce Huga Haase, malíř Otto Ungar, Fredy Hirsch nebo rabín Richard Feder, o kterém se zmíním v jedné z dalších kapitol²⁴. Od roku 1942 byly transporty z Terezína vedeny do tábora Osvětim – Birkenau a později se Terezínu začalo přezdívát „čekárna na Osvětim“²⁵. Jedním z mnoha problémů byla nouze o místo. Prostor, který byl určen pro jednu osobu zde obývalo osmkrát více lidí než by mělo. Tento nedostatek sebou přinášel hygienické problémy, které byly spojené se základními potřebami. Na začátku byl tento problém ještě znásoben nedostatkem vody. Boj s nemocemi, hmyzem, ale i psychikou, to vše bylo součástí všedního dne.

Kulturní život v Terezíně a nejen to je popisováno v knize *Děvčata z pokoje 28. Přátelství, naděje a přežití v Terezíně* autorky Hannelore Brenner-Wonschick. V knize jsou příběhy děvčat, která přežila Terezín. V té době byly děti, popisují jak probíhal kulturní

---

²⁴ Židovská obec Brno. www.zob.cz [online]. 2008 [cit. 2009-01-21]. Dostupný z WWW: <<http://zob.cz/?q=cs/historie>>.

²⁵ Institut Terezínské Iniciativy. www.holocaust.cz [online]. [2001] , 22.3.2001 [cit. 2009-01-23]. Dostupný z WWW: <http://www.holocaust.cz/cz2/history/jew/czech/terezin/terezin_transports>.

život například divadlo. Byla zde premiéra inscenace *Brundibár*, setkání s rodiči, úklid pokojů, výchova, jídlo, nemoci a čekání co bude dál. Děvčata měla svoje heslo: „*Věříš mi – věřím ti, víš a vím, buď jak buď, nezradíš – nezradím*“²⁶.

3.2.2 Osvětim

Polské město, které má v dnešní době přibližně 4 000 obyvatel, první písemné záznamy pocházejí z 12. století. Za druhé světové války zde byl vytvořen koncentrační tábor, v roce 1942 byl na druhé straně města vytvořen vyhlazovací tábor **Birkenau**. Vedly sem transporty především z Terezína. Osvětim byla pro Židy konečná stanice, většina z nich skončila v plynových komorách. V roce 1943 byl v Osvětimi – Birkenau vytvořen *Terezínský rodinný tábor*, kdy rodiny nebyly selektovány, ale zůstaly spolu. Ze známějších lidí byl právě v tomto táboře Fredy Hirsch²⁷, který se přes den věnoval dětem, vyučoval je a hrál s nimi hry. Kromě Židů sem byli transportováni i Romové, kteří zahynuli v plynových komorách.

3.2.3 Dachau

Jeden z nejstarších koncentračních táborů nacházející se v Německu, asi 15 kilometrů od Mnichova, byl založen v roce 1933. I Dachau byl přestupní stanicí do Osvětimi. Mnoho vězňů zemřelo na vážné zdravotní problémy, hlavně na tyfus. Byla zde zřízena plynová komora, ale nebyla používána, nacisté spíše prováděli popravy. Dnes Dachau funguje jako památník²⁸.

---

²⁶ BRENNER-WONSCHICK Hannelore. *Děvčata z pokoje 28: přátelství, naděje a přežití v Terezíně*, 2007. s. 14

²⁷ Fredy Hirsch je spojován především se sportovním hřištěm Hagibor v Praze, kde pořádal pro stovky dětí hry a soutěže. Po nastolení zákazů, bylo toto hřiště jedno z mála míst, kam Židé mohli chodit sportovat. Krom her a soutěží zde pořádal i divadelní představení pod širým nebem a šířil mezi dětmi ideje o kolektivnosti, zodpovědnosti a fyzické zdatnosti. KRÁTKÝ, Matěj. *www.holocaust.cz* [online]. [2001] , 3.3.2004 [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.holocaust.cz/cz2/history/people/hirsch>>.

²⁸ FRANKL, Michal. *www.holocaust.cz* [online]. [2001] , 15.7.2003 [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.holocaust.cz/cz2/history/camps/dachau>>.

3.3 Historie od roku 1945 po současnost

Rok 1945 znamená konec války a konečně možnou „volnost“ pro Židy. Mohou se vrátit do svých domovů a začít znova žít, věnovat se tomu čemu chtějí, mohou navštěvovat místa, která dříve nemohli. Častokrát se však vracejí sami, protože jejich rodiny, přátelé a známí zahynuli. Každopádně se jim tato zkušenost vryla do paměti. Na některých se bohužel pobyt v koncentračních táborech podepsal zdravotně a hlavně psychicky. Na území Moravy a Slezska se vrátilo kolem 5 000 obyvatel židovského původu. Postupně dochází k obnovování židovských obcí.

Pro brněnskou židovskou obec rok 1945 přináší obnovení činnosti obce pomocí členů, kterých je kolem 1000, je opravena synagoga Na Skořepce (postavena v letech 1934 – 1936 podle projektu architekta Otty Eislera). Od roku 1948 začíná první vlna emigrace do Izraele, druhá vlna je pak v roce 1968. Počet členů klesá, v roce 1960 je jich okolo 800, ale důsledky války a stárnutí se podepisuje na jejich zdravotních stavech čím dál více a v roce 1980 se číslo pohybuje okolo 500 lidí²⁹.

Důležitou roli v židovském světě sehrál rabín Feder, jemuž bude věnována pozornost v kapitole chod obce. Další významnou osobností byl vrchní kantor Alexander Neufeld, který se svými syny Arnoštem a Jurákem, pěvecky doprovázel při pravidelných i svátečních bohoslužbách. V roce 1973 na místo vrchního kantora nastupuje syn Alexandra Neufelda Arnošt, který působil v této funkci do roku 2004. Zemřel v roce 2005.

Pádem totalitního režimu přichází nová šance na poli náboženského života a po společensko ekonomické stránce. Lidé se zbavují strachu a pomalu nacházejí cestu do židovské obce. Tato cesta sebou přináší nové aktivity pro obec. V roce 2003 přichází do

---

²⁹ Židovská obec Brno. www.zob.cz [online]. 2008 [cit. 2009-01-22]. Dostupný z WWW: <<http://zob.cz/?q=cs/historie>>.

úřadu rabína Moshe Chaim Koller, jehož úkolem je oživení náboženského a tradičního života Židů³⁰.

Od roku 2001, jsou na území Moravy a Slezska fungující tři židovské obce – v Brně, Olomouci a Ostravě, s počtem dohromady kolem 500 osob. Židovská obec Brno má v současné době ve správě 9 synagog a 45 hřbitovů na území Jižní Moravy.

---

³⁰ Židovská obec Brno. *www.zob.cz* [online]. 2008 [cit. 2009-01-22]. Dostupný z WWW: <<http://zob.cz/?q=cs/historie>>.

4. CHOD OBCE

Tato kapitola se zabývá současnou situací kolem chodu obce, zaměřuje se na její členy a strukturu. Na organizace JAS a JAKUB, dále na rabinát a rabína, popřípadě kantora, košer kuchyni, rituální lázně „mikve“, vydávání časopisu „Kachol velavan“, knihovna. V neposlední řadě také na osobnost rabína Federa, který sehrál velmi důležitou roli v několika židovských obcích, ale hlavně v životech lidí. Na jeho počest bylo v brněnské židovské obci vybudováno kulturně vzdělávací centrum rabína Federa.

Dle mého názoru jsem právě tyto aspekty důležité, aby obec mohla fungovat. Obec musí mít nějakou strukturu a někoho, kdo obec řídí, aby mohla fungovat, ať už je to duchovní nebo předseda. Dále jsou zde aspekty židovského života jako košer nebo rituální lázně. Dle jedné členky obce, Hanky Němečkové, tvoří právě tyto dvě věci základní kameny ortodoxního života Židů. Usuzuje tak ze svého ročního pobytu v Izraeli, ale také z dostupných materiálů.

Židovská obec sdružuje občany České republiky, kteří se hlásí k židovskému vyznání, národnosti nebo původu a dále ty, kteří nejsou příslušníky náboženského společenství a jsou orgány obce přijati za členy³¹. Obec je členem Federace židovských obcí v České republice (FŽO), která sdružuje všechny židovské obce na území Moravy a Čech.

Dle stanov, které byly vydány obcí v červnu 2008, zajišťuje duchovní a společenský život svých členů, zejména uspokojování náboženských, kulturních, sportovních a dalších potřeb. Brání židovskou pospolitost a aktivně vystupuje proti všem projevům antisemitismu, fašismu, rasismu, xenofobie, diskriminace a chrání

---

³¹ Stanovy židovské obce Brno, 2008. Dostupný z WWW: <<http://zob.cz/?q=cs/soucasnestanovy>>.

památku židovských obětí. Může podporovat a účastnit se činností i jiných organizací a institucí.³²

Obec se ve svých činnostech soustřeďuje na tři hlavní body: péče o seniory (zajišťuje především organizace JAS), údržba památek, hřbitovů a sakrálních staveb a dále podpora mládeže (obnovení činnosti klubu Makkabi, založení klubu mladých na obci).

Na obci má sídlo organizace JAKUB. Je to účelová organizace, která se stará o nájem nemovitostí, které obec získala zpět v restituci.

Židovská obec v Brně je druhou největší obcí v České republice, na prvním místě je pražská obec. Jako všechny ostatní židovské obce na našem území tak i tu brněnskou zasáhl holocaust³³. Ale tato měla svým způsobem „štěstí“. Nebyla úplně zničena, a proto měla větší šanci na znovuoobnovení.

V současné době má obec kolem 264 členů (číslo je k datu 5.8.2008) – 159 žen a 105 mužů. Nejstarší člence je 90 let a nejmladšímu členovi jen pár měsíců, narodil se v na konci září (2008). Věková struktura obce vypadá takto:

Věk	0 - 18	19 - 30	31 - 45	46 - 65	66 a více
Muži	1	16	18	51	19
Ženy	0	15	25	47	72
Celkem	1	31	43	98	91

Z celkového počtu členů je přibližně 6 členů ortodoxních a 9 členů jsou konvertité. Konverze je možná k jakémukoliv směru, všechny větve judaismu obec uznává. Zjistit, co vedlo tyto lidi ke konverzi k judaismu se mi bohužel ve všech případech nepodařilo. Na mou otázku, co je vedlo ke konverzi mi odpověděl pouze jeden

³² Stanovy židovské obce Brno, 2008. Dostupný z WWW: <<http://zob.cz/?q=cs/soucasnestanovy>>.

³³ DANÍČEK, Jiří. Skutečnosti, které si zaslouží pozornost. *Roš Chodeš*. 2004, č. 1. Dostupný z www: <http://www.holocaust.cz/cz2/resources/ros_chodes/2004/01/brno>.

člen obce, který se narodil v roce 1993 a pochází z Brna. „*Hodně mě ovlivnili rodiče, když se před pěti lety začali zajímat o judaismus. Začal jsem se též zajímat o historii, svátky a tradice. Velice se mi to zalíbilo a pocítil jsem, že bych chtěl něco víc než jen se o židovství zajímat a tak jsem se rozhodl ke konverzi*“. Členem obce je od září 2008 a účastní se všech svátků na obci a občas sobotních šabatových bohoslužeb v synagoze. Podle něho je judaismus veselé a rodinné náboženství.

Jelikož je většina členů už postaršího věku mají k dispozici dvě vozidla pro imobilní členy. Ty se využívají především k dopravě po Brně (návštěva lékaře atd.), ale také na různé zájezdy a výlety.

Družba mezi ostatními židovskými obcemi funguje. Většinou jsou zde kontakty s pražskou židovskou obcí, kam občas členové jezdí na plesy, píšou si, jsou v kontaktu. Tato vazba se více ucelila, když jezdili vypomáhat pražští kantoři se Šabatem a bohoslužbami. Obec má také dobré styky jsou s bratislavskou obcí.

4.1 Struktura obce

Struktura obce je následující, přičemž první orgán je nejvyšší:

- shromáždění členů obce
- představenstvo
- předseda
- rabín nebo jeho zástupce
- revizní komise.

Předsedou obce je ing. Pavel Fried, který tuto funkci vykonává od roku 2003. Předseda je volen na 4 roky. Před panem Friedem byl předsedou ing. Petr Weber, který tuto funkci vykonával od roku 1998.

Předseda společně s rabinátem a představenstvem řídí činnost obce. Zastupuje obec navenek. Přijímá a propouští zaměstnance obce.

4.1.1 Rabín (kantor, duchovní), rabinát

Rabinát projednává a řeší náboženské a rituální záležitosti. V čele rabinátu je rabín. Rabín je přijímán a propouštěn předsedou židovské obce, většinou je schválen představenstvem. Musí předložit osvědčení o rabínském vzdělání, které je uznáváno Federací židovských obcí³⁴. Rabín je zaměstnanec obce a požaduje honorář. Posledním rabínem na obci byl Moshe Chaim Koller, který zde působil od roku 2003 do roku 2007, kdy odešel působit do pražské obce. Před Kollerem zde 30 let nebyla žádná duchovní autorita a to od roku 1970, kdy tento úřad vykonával rabín Feder.

S odchodem rabína Kollera nastala otázka jak se hledá nový rabín. Předseda obce vysvětlil: *„Mimo jiné prostřednictvím inzerátů. Ne v běžných novinách, ale v židovských tiskovinách hlavně na Slovensku, v Polsku, Rusku a Izraeli.“* A dodává: *„Klíčové jsou jazykové schopnosti, proto by to měl být někdo, kdo češtinu ovládá nebo má dobré předpoklady k tomu ji časem zvládnout. Rabín tu není jen od toho, aby vedl bohoslužby nebo vykonával obřady, ale také, aby byl v kontaktu se členy obce, měl by pro ně být duchovní autoritou a reprezentovat obec a zásady naší víry.“*³⁵ To byl rok 2007. Až do konce roku 2008 byla brněnská obec domluvená s pražskou obcí, že jejich kantoři (Eliáš Sidon, Dany Vaněk) budou zajišťovat bohoslužby, svátky (například Chanuku, která se konala v prosinci 2008 započal bývalý rabín Koller), a v případě potřeby i pohřby nebo svatby.

---

³⁴ Stanovy židovské obce Brno, 2008. Dostupný z WWW: <<http://zob.cz/?q=cs/soucasnestanovy>>.

³⁵ Mladá fronta dnes. <http://zpravy.idnes.cz>: Brněnští Židé hledají rabína na inzerát [online]. 8.8.2007. Dostupný z www: <http://zpravy.idnes.cz/brnensti-zide-hledaji-rabina-na-inzerat-d9s-/domaci.asp?c=A070808_073654_domaci_jba>.

V současné době se zdá, že obec našla vhodného kandidáta na funkci stálého duchovního. Zkušební doba tohoto kantora započala na začátku roku 2009 a je sepsána na jeden rok. V březnovém vydání Kacholu jsem měla nejen já, ale i další odběratelé tohoto časopisu možnost seznámit se s novým kantorem³⁶. Je jím Luboš Smělý, původně pochází ze Zlína, kde kdysi byla velká židovská komunita, ale ta zmizela během holocaustu. *„Můj vztah k židovství se začal vyvíjet poměrně pozdě. Teprve ve 24 letech jsem se dozvěděl o svém židovském původu po mamince. Bylo to ještě před rokem 1989. Vnímám toto zatajování jako absurdní, ale až mnohem později jsem pochopil, že skrývání židovství před dětmi je celkem běžné.“*

Byl členem židovské pražské obce kam se přihlásil pod vlivem sestry. Židovství vnímal jen kulturně – především oslavami svátků. *„Postupem času se pro mě židovství stalo způsobem života. Snažím se ho praktikovat podle halachy.“* Proč si kantor Smělý vybral zrovna brněnskou obec? *„Do Brna jsem jezdil na výuku judaismu a někdy jsem se účastnil bohoslužeb v synagoze, tudíž znám zdejší prostředí a část členů. Loni jsem párkrát zastal bohoslužbu za nemocného kantora, který dojížděl z Prahy. Následně jsem pak byl osloven o spolupráci.“*

Na obci navazuje na systém, který zde funguje. Zodpovídá za oblast jako zajišťování svateb, obřizky, pohřby, výuku judaismu, vzdělávání, chod synagogy a bohoslužeb a dalších velmi důležitých záležitostí. *„Zvláštní důraz bych chtěl dát na výchovu a vzdělávání mladých členů a dětí. Za velmi dobré vidím podporování společných aktivit jako je senior klub, společné oslavy narozenin, šabat, oslavy svátků, organizování kroužků maminek s dětmi³⁷.“*

---

³⁶ Kachol velavan 3/2009, s. 8

³⁷ Kachol velavan 3/2009 s. 8

4.1.2 Představenstvo obce

Představenstvo je složeno z členů obce, které zvolilo shromáždění členů. Představenstvo je voleno na 4 roky. V současné době se představenstvo schází jednou měsíčně. Má za úkol řešit například tyto věci³⁸:

- schvalování rozpočtů
- spravování majetku
- přijímání nových členů
- schvalování přijetí či propouštění duchovních
- schvalování kandidátní listy pro volby do orgánů obce
- rozhodování o výši členských příspěvků,...

Funkce členů představenstva končí volbou nových členů, člen samozřejmě může podat rezignaci (ta je většinou písemná) na svoji funkci.

4.1.3 Shromáždění členů

Je nejvyšším orgánem obce a rozhoduje o všech záležitostech, které se týkají obce. Shromáždění tvoří všichni členové obce, kteří dosáhli věku 18 let. Mezi pravomoce patří schvalování stanov obce či jejich změn, projednávání zpráv o činnosti orgánů, rozhodnutí o zániku členství a jiné.

Členové jsou informováni o svolání shromáždění členů individuální pozvánkou, která musí obsahovat program, místo konání datum a čas zahájení.

4.1.4 Podmínky přijetí do obce, práva a povinnosti členů, zánik členství

Žadatel o členství v židovské obci musí mít alespoň jednoho židovského prarodiče podle halachy (= soubor náboženských norem a předpisů v pojetí ortodoxního judaismu) nebo je v dnešní době možné konvertovat. *„Když se chce někdo stát členem musí vyplnit přihlášku do obce, dát k tomu svůj rodný list a rodný list*

---

³⁸ Stanovy židovské obce Brno, 2008. Dostupný z WWW:
<<http://zob.cz/?q=cs/soucasnestanovy>>.

rodiče, ve kterém je napsáno, že je židovského původu. Spousta lidí dodává i oddací listy babiček a dědečků, takže je vidět, že byli opravdu židovského původu a měli židovskou svatbu.“

Pokud je žadatel mladší 18 let, musí mít souhlas od zákonných zástupců. Po přijetí je člen zapsán do evidence obce. Je mu poslán dopis, kde mu obec oznamuje, že je přijatý a může obec navštěvovat, zúčastňovat se svátků a vyvíjet aktivitu.

Člen se může účastnit na veškeré činnosti židovské obce. Ti členové, kterým bylo již osmnáct let mají právo³⁹:

- Volit do orgánů obce a federace židovských obcí
- Být volen do volených orgánů
- Účastnit se práce v komisích a být volen do jejich vedení
- Obracet se žádostmi, připomínkami, návrhy či stížnostmi

na orgány obce a federace

- Účastnit se jednání, která se týkají jeho osoby

K povinnostem členů obce patří ctít zásady náboženství, dodržovat usnesení a rozhodnutí orgánů obce a federace židovských obcí, účastnit se činností dle jeho možností a jednat tak, aby nepoškozoval zájmy obce. Dále je povinen platit členské příspěvky v určeném termínu a hodnotě⁴⁰.

Členství v obci může zaniknout písemným prohlášením člena, zrušením členství v případě, že záměrně poškodil zájmy obce anebo úmrtím.

4.2 Organizace JAS (The Jewish Agency for Seniors)

Neboli agentura domácí péče zřízená při Židovské obci v lednu v roce 2004. Vznikla díky podpoře Nadačního fondu obětem holocaustu, německé nadaci Fondu Budoucnosti a Židovské obci. Zajišťuje komplexní sociální a zdravotní služby v domácnosti.

---

³⁹ Stanovy židovské obce Brno, 2008. Dostupný z WWW: <<http://zob.cz/?q=cs/soucasnestanovy>>.

⁴⁰ Stanovy židovské obce Brno, 2008. Dostupný z WWW: <<http://zob.cz/?q=cs/soucasnestanovy>>.

Tato agentura pomáhá lidem v obtížných životních situacích (například zdravotní stav). Cílem je domácí péče, která umožní klientům co nejdéle pobývat v domácím prostředí a vést i nadále plnohodnotný život. Za cílovou skupinu jsou považováni lidé, kteří bydlí v Brně a mají sníženou soběstačnost z důvodu vysokého věku, onemocnění a nejsou schopni o sebe a domácnost pečovat. Péče se poskytuje se zvláštním zřetelem k potřebám osob přeživších holocaust, držitelům osvědčení a jejich partnerům starších 70 let⁴¹.

Sociální služby této agentury se dají rozdělit do tří hlavních skupin⁴²:

- Pečovatelské služby doplňují péči rodinných příslušníků. Tyto služby poskytují školené pečovatelky. K základním úkonům patří například pomoc při osobní hygieně, pomoc při stravování, běžný úklid, nákup do 5 kg, praní a žehlení, doprovod k lékaři a na úřady.
- Pomoc sociální pracovnice je využívána například v těchto případech – pomoc při vyplňování a podávání žádostí na úřadech, pomoc při navazování kontaktů s právníkem, informace o různých sociálních dávkách a sociálních službách nebo pomoc při navázání kontaktů s psychologem či jinými specialisty.
- Ošetrovatelská služba zahrnuje odbornou zdravotní péči, kterou vykonává kvalifikovaná zdravotní sestra. Mezi základní potřeby patří převaz ran, odběry krve, aplikace injekcí či infuzí, kontrola krevního tlaku a hladiny cukru pomocí glukometru, rehabilitační cvičení, nácvik sebeobsluhy či pomoc rodině při péči o nemocného nebo umírajícího člena.

---

⁴¹ Židovská obec Brno. www.zob.cz [online]. 2008 [cit. 2009-02-02]. Dostupný z WWW: <http://www.zob.cz/?q=cs/domacipece>

⁴² Židovská obec Brno. www.zob.cz [online]. 2008 [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW: <http://www.zob.cz/?q=cs/socialni>

4.3 Rituální lázně

Hebrejsky nazývány „mikve“. Voda by měla pocházet z přirozeného zdroje a měla by obsahovat kolem 762 litrů⁴³. Je využívána především ženami před a po menstruaci, po porodu, či před svatbou. V lázni se také košeruje nádobí před prvním použitím v židovské kuchyni, ale jen v případě, že je zakoupeno od nežida. *„Očišťuje nádoby, které se stávají teprve pak rituálními, byly-li ponořeny dvakrát do mikve, po každé jinou rukou a drženy z jiné strany, aby očišťující voda mohla proniknout i tam, kde jí to po prvé bylo znemožněno prsty⁴⁴.“* Méně je používána muži, ti její využívají v případě vysokých svátků jako je Roš hašana (Nový rok) nebo Jom Kipur (Den smíření) k očištění a za duchovními účely. Ortodoxní Židé – muži využívají mikve i v pátek večer před Šabatem.

V roce 2006 byla v Brně vybudována mikve ve sklepních prostorách pro vytvoření určité autonomie a úrovně. Vzhledem k tomu, že je na obci málo ortodoxních členů, je využívána velice málo, ale najdou se ženy, které ji opravdu využívají. Pokud je na obci přítomen rabín, jeho žena lázně využívá. Pokud žena přijde do lázně, musí se do vody ponořit úplně celá a povyskočit si, aby se voda rozvlnila. Přítomna je další žena, která dává pozor, jestli se žena opravdu ponoří podle pravidel. Součástí je sprcha, toaleta a masážní vana proto, aby byla lázeň více používána. Dalším důvodem je i to, že podle pravidel by měla jít žena do lázně mokrá a čistá. Může do lázně jít i svobodná žena? *„Správně by neměla. Do lázně žena může, až když je vdaná. Samozřejmě někdy ženy chodí, i když nejsou vdané, ale nemusí je tam pustit, pokud je zná / ví ta paní, co je hlídá, aby se ponořily.“*

Další rituální lázeň v České republice se nachází v Pinkasově synagoze v Pražské židovské obci.

---

⁴³ www.wikipedia.cz [online]. 2001, 25.12.2008 [cit. 2009-01-22]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/mikve>

⁴⁴ OLBRACHT, Ivan. *Událost v mikve*, 1959. s. 36

4.3.1 Využívání mikve na obci

Dle zjištěných poznatků se rituální lázeň většinou nevyužívá. Na otázku kolik členů využívá mikve mi bylo odpovězeno od sekretářky Katky Ševčíkové: *„Je to využíváno velice málo, tuším, že ji využívají pravidelně 3 možná 4 ženy a ty jsou z ortodoxní větve.“*

Paní Prudilová využívá lázně příležitostně a to většinou o svátcích. Zeptala jsem se jí, proč si myslí, že jsou lázně nevyužívané: *„Myslím si, že je to především proto, že převážná část členů obce je sekulární, ta menší část věřících Židů je spíše liberálního smýšlení. No a ti mikve ke svému životu nepotřebují. Druhý důvod je ten, že tady mikve od války nebyla a lidi si prostě odvykli ji potřebovat ke svému životu.“*

4.4 Košer (košer kuchyně)

Znamená vhodný či rituálně způsobilý. Týká se to především potravin, nádobí a podobně. Tento příkaz vychází z Tóry. Pravidla košer stravování se nazývají kašrut⁴⁵.

Charakteristické znaky košer savců jsou rozdělená kopyta a přežvykování potravy. Řadí se sem např. krávy, ovce, kozy, jelen. Mezi savce, kteří nejsou košer patří vepři, velbloudi, koně nebo osli. Domácí drůbež jako kachny, husy, holubi, bažanti, je povolena. Naopak zakázáni jsou draví ptáci, mrchožrouti a netopýr. Košer ryba musí mít dva základní znaky a to jsou šupiny a ploutve⁴⁶.

Dále je v Bibli přísný zákaz požívání krve nebo mršiny. Zvíře musí být zdravé. Proto je předepsána rituální porážka zvířat, která minimalizuje bolest. Po zařiznutí zvířete dochází k odkrvení masa pomocí sole. Základním příkazem je nejíst masitou a mléčnou stravu dohromady. Ze zeleniny a ovoce jsou povoleny všechny

---

⁴⁵ SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* 2008. s. 130

⁴⁶ Židovská obec Praha. *www.kehilaprag.cz* [online]. [2005] [cit. 2009-02-26]. Dostupný z WWW:
<http://www.kehilaprag.cz/mambo/index.php?option=com_content&task=view&id=944&Itemid=90>.

druhy, ale před požitím se musí zkontrolovat, jestli v nich není hmyz nebo červi⁴⁷.

Košerovat může člověk, který se nazývá šochet, což je speciálně vyškolený člověk ovládající správnou techniku porážky a přitom musí dokonale znát pravidla kašrutu a košerování, která jsou uvedena v Tóře.

4.4.1 Využívání košer kuchyně na obci

Na obci se košer stravování využívá v pátek, kdy se večer koná Šabat. Poté, co se požehná víno a chléb, se podává večeře, která se skládá z polévky, hlavního chodu a moučnicku. *„Tyto večeře se musí předem objednat a zaplatit. Pro ty, kdo to nestihnou je tu možnost polévky na místě, když přijdou, dají do připravené kasičky v jídelně dvacet korun a dostanou polévku.“* K večeři se podává košer víno. Je to víno bez konzervantů a na jeho stáčení dohlíží duchovní. Dříve zde vařila paní Judita, ale ta s touto prací musela ze zdravotních důvodů skončit. Pomáhala ji Hanka Němečková. *„Vařím tady já a ještě jedna paní, ta vlastně dělá „nažbach“ a ta by pod sebou mohla mít lidi, kteří nejsou Židé a hlídá, aby to bylo košer a ten „nažbach“ musí dodržovat šábes.“* A co patří mezi tradiční jídla dle Hanky Němečkové?: *„Tak to je asi šoulet (kroupy, hrách) s pečenou husou...já ani nevím...třeba v Izraeli je to smíchaný s tou arabskou kulturou tak...pak třeba lilek nakládaný, pomazánky, cizrny, avokádo.“* A co členům nejvíce chutná? *„Tak určitě bramborový salát a řízek z kuřecího nebo hovězího masa. Ale chutnal i šoulet, Judita ho umí ozvláštnit a dobře peče.“*

V současné době má obec nového kuchaře. *„Máme v plánu provádět košer ve čtvrtek, v pátek a v sobotu po bohoslužbě. Na čtvrtek by se přehodil nebo přidal senior klub, aby spolu mohli senioři poobědvat. Ale zatím je to vše v jednání.“*

---

⁴⁷Židovská obec Praha. www.kehilaprag.cz [online]. [2005] [cit. 2009-02-26]. Dostupný z WWW:
<http://www.kehilaprag.cz/mambo/index.php?option=com_content&task=view&id=944&Itemid=90>.

4.5 Kachol velavan

Je měsíční zpravodaj pro členy obce vydávaný Kulturním a vzdělávacím centrem rabína Federa od roku 2003, letos zahájil již svůj sedmý rok vydávání. Obsahuje především informace o připravovaných akcích a zprávy o těch proběhlých, společenskou kroniku, informace o okolních židovských obcích, vzpomínky a dopisy členů ze zahraničí, dále povídání o židovských zvycích a svátcích. V neposlední řadě i přehled kulturních pořadů, které organizuje jak Kulturní a vzdělávací centrum rabína Federa pro členy obce, tak i VKC ŽMP - Židovské muzeum v Praze s pobočkou v Brně, která je určena i pro veřejnost.

Dle šéfredaktorky Zuzany Prudilové je Kachol velavan vlastně platformou, kde mohou své názory prezentovat všichni členové obce. Kachol je neregistrovaný zpravodaj, je tedy určen výhradně členům obce. Na otázku, zda-li někdy uvažovala o jeho zařazení mezi registrované časopisy, zareagovala takto: *„Ne, dle existujícího tiskového zákona to není možné. Protože časopis obsahuje citlivé údaje o našich členech (data narození apod.), nechceme, aby byl šířen veřejně a to nyní zákon vyžaduje (povinný výtisk a pod.). Také zde často dochází k názorovým výměnám, které jsou určeny pouze našemu společenství a nebylo by dobré je zveřejňovat. Navíc bych asi o většinu přispěvatelů přišla“.*

Dříve to byly opravdu jen informace o tom, co bylo a co bude, ale po založení Kulturního a vzdělávacího centra rabína Federa bylo její snahou rozšířit dostupné informace mezi co nejvíce členů a jejich zapojení do aktivního života obce. Funguje i jako propagace na všechny pořádané akce. V současné době je rozeslán členům jak v papírové podobě (asi 80 odběratelů), tak i elektronicky (asi 200 odběratelů).

Kromě šéfredaktorky Zuzany Prudilové ji pomáhají vytvářet časopis ještě další 3 osoby. Je to Lubomír Selinger (bývalý šéfredaktor), který pomáhá s úpravou článků a některé i sám píše a Libuše Salzmanová, která dohlíží na jazykovou a věcnou

korekturu. Poslední osobou, která pomáhá je sekretářka Katka Ševčíková, která zařizuje tisknutí a posílání členům papírové podoby časopisu.

Titulní strana je vždy věnována nějaké aktuální události, svátku, akci. Časopis dále obsahuje různé zprávy, oznámení, kulturní programy, sportovní akce, sociální práce apod. Tyto příspěvky se snaží vylákat pí Prudilová od čtenářů, nebo je píše sama.

Díky Kacholu probíhá spojení mezi představenstvem obce a jejími členy. Ohlasy od členů jsou většinou kladné, ale někdy se objeví i ty záporné. A co jí přináší fakt, že vydává už několik let zpravodaj? *„Docela často pocit uspokojení, občas velké rozčarování. Pokud by to nebyl můj koníček, asi bych to dělat nemohla. Navíc jsem vlastně něco podobného dělala jako své povolání, takže jsem věděla, do čeho jdu.“*

4.6 Rabín Richard Feder

„Poznal jsem v životě hodně lidí: ty, kteří hodně mluvili, všude a kdykoliv, za jakékoliv situace. A pak ty druhé, mlčenlivé, zato s velkými myšlenkami. Právě od nich jsem se učil a čerpal sílu.“

Richard Feder

Richard Feder patřil k nejvýznamnějším osobnostem českých Židů dvacátého století. Je považován za světlý „jev“ v poválečné existenci brněnské obce a českého židovstva. Prožil dlouhý, bohatý a hodnotný život, ale také život neobyčejně trpký a tragický. Zasvětil jej studiu a učitelské profesi, rodině, blízkým, souvěrcům a především velkému zástupu bližních, kterým byl vždy ochoten pomoci. Byl uznávanou autoritou v otázkách teologicko-filozofických a pro své vzácné lidské vlastnosti především v oblasti morální⁴⁸.

---

⁴⁸ PETEROVÁ, Zuzana. *Rabín Feder*, 2004. s. 9, 15

Narodil se 26. srpna 1875 v početné, ale chudé židovské rodině ve Václavících u Benešova. Vystudoval vesnickou trojtřídku a německo-židovskou školu v Benešově. Po maturitě na akademickém gymnáziu v Praze začal studovat rabínský seminář a filozofickou fakultu ve Vídni. Studia zakončil doktorátem v roce 1902. Od roku 1903 vykonával funkci rabína v Kojetíně na Moravě, Roudnici a Lounech. Roku 1917 se usadil v Kolíně, kde kromě vykonávání duchovních záležitostí vyučoval německý jazyk a obchodní korespondenci na obchodní akademii. Ovlivňoval i kulturní život města, často přednášel lidem například o dějinách náboženství, Janu Husovi nebo o české literatuře⁴⁹.

13. června 1942, v jeho 66 letech, byl zařazen s celou svojí rodinou do transportu Aad-Kolín do Terezína. I v Terezíně pokračoval ve funkci rabína, neváhal uzavírat sňatky a dle možností se snažil udržovat náboženský život mezi lidmi. Dožil se osvobození. Jeho manželka Hilda a jeho děti (Viktor, Evžen a Rut) s rodinami, takové štěstí neměli. Vrátil se do Kolína, kde se snažil obnovit tamní židovskou obec.

Nacistický útok přežila jen malá část obyvatel, mladí odcházeli do ciziny a v synagoze se často nesešel ani potřebný počet dospělých, aby mohla začít bohoslužba. V Kolíně zůstal rabín Feder až do svého zvolení oblastním rabínem moravskoslezským, což bylo v roce 1953. Téhož roku slaví 50 let své rabínské činnosti. S tímto zvolením se přestěhoval do Brna. Navštěvoval židovské obce, snažil se organizovat náboženský život, kázal, přednášel a vyučoval. Účastnil se smutečních obřadů v Terezíně.

V roce 1960 ho všechny židovské náboženské obce v krajích českých jmenovaly svým čestným členem. V roce 1961 byl ustanoven vrchním rabínem pro české země⁵⁰.

---

⁴⁹ FRANKL, Michal. *www.holocaust.cz* [online]. [2001] , 29.10.2002 [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://holocaust.cz/cz2/history/people/feder>>.

⁵⁰ PETEROVÁ, Zuzana. *Rabín Feder*, 2004. s. 13

I v Brně se podílel na utváření kulturního života. V roce 1965 mu bylo uděleno vyznamenání Za zásluhy o výstavbu.

PhDr. Richard Feder, vrchní rabín českých zemí, zemřel 18. listopadu 1970 ve věku 95 let. Je pochován na brněnském židovském hřbitově, kde mu byla odhalena pamětní deska. V roce 2002 mu Václav Havel propůjčil Řád Tomáše Garrigua Masaryka. Zastupitelé města Brna mu v roce 2003 udělili čestné občanství města Brna in memoriam⁵¹.

4.6.1 Názory některých členů obce na rabína Federa

První oslovenou byla paní Prudilová: *„S rabínem jsem se nikdy nesetkala. V té době byl mimo Brno a tudíž jsem k tomu neměla příležitost.“* A co si o něm myslíte? *„Myslím si, že patřil k osvíceným rabínům především v tom, že měl velké pochopení pro mladé lidi, dokázal zřejmě velice srozumitelně přednášet a vyučovat. Těšil se veliké úctě ode všech lidí, i nežidů, kteří se s ním setkali. Je to docela zvláštní, ale dodneška vlastně spojuje spoustu lidí z celého světa. Loni jsme pořádali již druhé setkání (první bylo 2003) tzv. rabínových dětí. To byla poslední generace, kterou učil v Brně náboženství a dnes je jim mezi 50 a 60 lety. Sjíždějí se z celého světa.“*

4.7 Kulturně vzdělávací centrum rabína Federa

Dalo by se říci, že na jeho počest bylo v dubnu 2002 při Židovské obci v Brně otevřeno Kulturní a vzdělávací centrum rabína Federa. Byly vybudovány nové prostory pro knihovnu a studovnu. Finančně se na celé akci spolupodílela Židovská obec Brno za podpory grantu Nadace Židovského muzea v Praze⁵².

---

⁵¹ PETEROVÁ, Zuzana. *Rabín Feder*, 2004. s. 15 - 16

⁵² Židovská obec Brno. *www.zob.cz* [online]. 2008 [cit. 2009-02-27]. Dostupný z WWW: <http://www.zob.cz/?q=cs/kvc>

Posláním centra je především práce pro obec a pro její členy. Cílem je, aby se členové obce více setkávali, aby se společně dozvěděli další informace o židovství a navzájem si je předávali⁵³.

Knihovnu v současné době spravuje pan Petr Žák, který se judaismem a holocaustem zabývá od roku 1990. Vystudoval archivnictví a je absolventem Terezínských seminářů. V knihovně pracuje od roku 2006. Nachází se tu kolem 2500 kusů materiálu – knihy, časopisy, DVD, filmy, hudba nebo dokumentární filmy pro studijní účely. K dispozici je internet (zdarma pro zaregistrované čtenáře knihovny) a skener. Dětská literatura se tu nachází minimálně. Převažuje beletrie a naučená literatura, která podává obraz o základních principech judaismu a holocaustu.

V knihovně je i možnost zakoupení některých knih například „Kdo jsou Židé“ od Paula Spiegla nebo „Ptaly se: Proč? Ukrývané děti vzpomínají“. V archívu, který ke knihovně patří je kartotéční seznam Židů od roku 1940 a seznam transportů.

Knihovna, která se neustále rozšiřuje a doplňuje o zajímavé tituly, je přístupná i veřejnosti.

---

⁵³ DANÍČEK, Jiří. Skutečnosti, které si zaslouží pozornost. *Roš Chodeš*. 2004, č. 1. Dostupný z [www: <http://www.holocaust.cz/cz2/resources/ros_chodes/2004/01/brno>](http://www.holocaust.cz/cz2/resources/ros_chodes/2004/01/brno).

5. AKTIVITY OBCE

Obec chce v rámci svých možností zpestřit kulturní život svým členům. Nabízí například výuku judaismu pro ty, kteří chtějí konvertovat nebo pro členy, kteří se chtějí dozvědět něco více o náboženství, které vyznávají. Pokud se chtějí členové scházet a povídat si o problémech nebo o radostech ve svých životech, obec jim to umožní.

5.1 Senior klub

Senior klub je pravidelně pořádaný jednou týdně v úterý od 14 hodin v sále obce, v období prázdnin dvakrát do měsíce. Na dotaz, kolik se schází lidí mi Katka Ševčíková odpověděla: *„Většinou se schází dost lidí, kolem patnácti, někdy i více. V období prázdnin pak většinou deset.“* Věková kategorie pravidelných návštěvnic a návštěvníků je mezi 60 – 80 lety. Při mé první návštěvě (srpen) senior klubu bylo možné použít zúčastněné pozorování. *„Jsem tu po dlouhé době, moc často jsem sem nechodila, většina znala moji maminku. Dříve jsem bydlela v Norimberku, ale kvůli mamince jsem se přestěhovala zpět do Čech a už jsem tu zůstala. Slibuji, že se budu snažit na senior chodit častěji.“* Tato paní mě zaujala svým řetízkem s přívěškem Davidovy hvězdy. *„Jen mi tady chybí někdo v moji generaci, s kým bych si mohla povídat.“*

Častokrát se najde někdo, kdo slaví narozeniny, takže pak je senior klub pojímán jako oslava, a proto se na stole objeví dobroty a také becherovka, kterou připíjí členové na zdraví oslavence. Součástí jsou i návštěvy sociální pracovnice, která plánuje pro seniory zájezdy, výlety. Senior klub navštěvuje také pracovnice z agentury JAS, která zajišťuje měření tlaku, popřípadě jiné základní poradenství ohledně zdravotního stavu.

Pravidelných návštěvnic jsem se zeptala jak se staví k senior klubu, zda-li chodí pravidelně - respondentka A: *„Na senior chodím*

hrozně ráda, vždy se tu potkám s někým, koho jsem dlouho neviděla, tak si popovídáme a je nám fajn. Jsem moc ráda, že senior funguje, pořádají se výlety, různé přednášky a tak.“ Respondentka B: „Na senior chodím pravidelně, je dobré, že se můžu setkat s někým ve svém věku, už nejsme nejmladší, tak se scházíme, když ještě můžeme.“ Respondentka C: „Když mi to zdravotní stav dovolí, přijdu ráda.“

5.2 Klub mladých

Začal fungovat od října roku 2008 na podnět Hanky Němečkové: *„Když jsem se vrátila z Izraele, kde jsem rok studovala a začala jsem pracovat tady na obci, tak jsem si uvědomila, jak moc mi tady chybí přítomnost mladých lidí.“* Mladí se schází jednou někdy dvakrát měsíčně a dělají to, co sami chtějí. Sledují filmy s židovskou tematikou a poté si o nich povídají. Chystají různé výlety po židovských památkách v Jihomoravském regionu. Nebo si jdou někam posedět a popovídat si. *„Jsem moc ráda, že tuto aktivitu podporuje i pan předseda, v případě výletu nebo zájezdu nám přislíbil finanční pomoc.“*

5.3 Dílna pro děti

Další činnost pod vedením Hanky Němečkové je věnována rodičům s dětmi. *„Snažím se tak trošku vzdělávat děti v judaismu, aby pomalu začaly chápat, proč slavíme svátky. Učíme se hebrejská písmenka, hrajeme hry, vyprávíme si biblické příběhy a to všechno takovou tou dětskou hrou. Fantazii se meze nekladou.“* Rodiče ji s touto činností pomáhají a já pevně věřím, že tuto aktivitu budou i nadále rozvíjet.

5.4 Výuka hebrejštiny

Doba kurzu je od října (2008) do června (2009). *„Kurzy jsou pořádány v několika úrovních – začátečníci, mírně pokročilí, středně*

pokročili a pokročili. Teď už je kurz v plném proudu, ale kdyby měl někdo zájem, tak mě může kontaktovat.“ Říká Katka Ševčíková, která přijímá přihlášky. Střídají se 4 vyučující. Pro studenty a seniory je možná sleva, u studentů na základě potvrzení o studiu.

5.5 Výuka judaismu

Výuka byla obnovena od roku 2009, kdy má obec stálého kantora, který také tuto výuku vede – Luboš Smělý. *„Tyto přednášky jsou určeny pro členy obce, ale samozřejmě také pro vážné zájemce o konverzi.“* Přednášky se budou konat v sále obce, vždy v sobotu od jedné hodiny odpoledne a budou se rozebírat různá témata. *„Mezi prvními tématy jsou vybrána týdenní čtení, halacha a samozřejmě dojde i na dotazy poslouchačů.“*

5.6 Další aktivity

K dalším aktivitám obce patří masáže: *„Na obec v současné době dochází paní, která absolvovala kurz regenerační masáže a neustále si doplňuje znalosti, zatím je možné tuto možnost využít v pondělí, pokud bude zájem můžeme tuto činnost rozšířit i na čtvrtky“.*

Mezi další činnosti můžeme zařadit i zájezdy a výlety. Například výlet do Luhačovic, relaxační víkend v Hodoníně, výlet do Badenu, za nákupy do Vídně, do termálních lázní do Laa v Rakousku nebo na návštěvu za bratislavskými přáteli a v plánu jsou samozřejmě i další. Obec má k dispozici i pernamentky na návštěvy představení konaných v Janáčkově divadle.

Od roku 2008 jsou také možné společné návštěvy solných jeskyň, které využívají sůl z Mrtvého moře a mají léčebné, regenerační a relaxační účinky. K dalším relaxačním aktivitám patří zdravotní cvičení pod vedením jedné z členek, dále trénink paměti nebo muzikoterapie. Dříve fungovala i arteterapie, což je metoda jak vyjádřit vlastní pocity pomocí výtvarného umění.

Co se v současné době chystá? Například Pochod žijících. „Na 21. dubna 2009 připadá památný den holocaustu, tento den se sjíždí do koncentračního tábora mnoho lidí, aby uctili památku těch, kteří byli v koncentračních táborech zavražděni. Jde o pochod z Osvětimi do Birkenau.“

Další aktivitou, řekla bych, že jednou z nejdůležitějších, jsou společné oslavy židovských svátků na obci.

5.7 Sport

Byla obnovena činnost sportovního klubu MAKKABI BRNO (sídlo Na Riviére). Členové klubu se zúčastňují mezinárodních makabiád a dalších sportovních soutěží (například v Holandsku, Izraeli, Slovensku). „V současné době jde o sportovní výkony jednotlivců než skupin, kdysi vedl fotbal“ uvedl předseda Pavel Fried. Jeden ze správců uvedl, že v rámci Makkabi klubu se uskutečňují tyto sportovní aktivity: „Tak určitě je to každoroční lyžování v Čeňkovicích, které se koná za to zimní období několikrát, záleží na sněhu, dále squash, petang, tenis, badminton, stolní tenis, bowling a odnedávna začal fungovat kurz bridže.“

6. ŽIDOVSKÉ PAMÁTKY V BRNĚ

V této kapitole se budu věnovat hlavním židovským památkám v Brně, které členové navštěvují. Je to synagoga Na Skořepce a židovský hřbitov v městské části Brno – Židenice. Zmíním se i o synagogách, které byly zničeny za druhé světové války - Nová a Velká synagoga.

Synagoga slouží jako bohoslužebný prostor židovského náboženského ritu, v širším pojetí jako středisko náboženského a duchovního života, vzdělávání a rozhodování o veřejných záležitostech židovské obce⁵⁴.

V době, kdy byli Židé vyloučeni ze společenského života se modlitebny nacházely v soukromých bytech zámožnějších občanů. Až v roce 1848, kdy nastalo zrovnoprávnění, přišly první možnosti na výstavbu synagog.

6.1 Velká synagoga

Postavená Antonem Onderkou byla slavnostně vysvěcena v roce 1855 a její stavba trvala dva roky. Budova v novorománském slohu s jednoduchými a geometrickými prvky na fasádě. Tato synagoga byla vypálena v roce 1939 německými fašisty. Dnes slouží toto místo jako zařízení staveniště.

6.2 Nová synagoga

Postavená Alfredem Zeiselem v letech 1905 – 1906 z důvodu rychlého růstu počtu židovského obyvatelstva v Brně. Zsvěcena byla v roce 1906 za přítomnosti představitelů města. Obsahovala 324 mužských a 250 ženských sedadel. Součástí byl samozřejmě svatostánek, řečniště a galerie pro ženy. Architektonická stránka byla ovlivněna křesťanskými vzory. Byla poškozena v roce 1944 a

---

⁵⁴ KLENOVSKÝ Jaroslav: *Židovské památky Moravy a Slezska*, 2002. s. 35

obnova nebyla již možná. V letech 1985 – 1986 byla zlikvidována a některé architektonické prvky byly převezeny do Muzea města Brna. Dnes je toto místo využíváno jako zdravotnické zařízení (Úrazová nemocnice – Ponávka). Existenci synagogy připomíná pamětní deska.

6.3 Synagoga Na Skořepce

Známá také jako synagoga Agudas Achim, což byl ortodoxní spolek, který se v Brně usadil v době první světové války. Byla postavena podle projektu architekta Otty Eislera v roce 1936, stavba byla započata v roce 1934. *„Měla to štěstí, že nebyla vypálená ani zbořená, používali ji vlastně jako sklad, asi ji vykradli, ale hlavně, že stojí.“* Budova je ve funkcionalistickém stylu, holé průčelí fasády obsahuje pouze velké okno. Interiér je tradiční. Je to dvoupodlažní stavba, svatostánek směřuje k východu. V chrámovém prostoru, který se nachází dole, je 184 míst výhradně pro muže. Ženy mají místa v prvním patře v galerii, kde je 102 míst. V prvním patře se také nachází malá místnost, která je pojmenována jako zimní modlitebna, je využívána hlavně v zimě a pokud se sejde málo osob na bohoslužbě.

Zeptala jsem se třináctiletého člena, zda-li navštěvuje synagogu: *„Ano, do synagogy chodím občas na šabatovou bohoslužbu, a když je svátek, který se koná tady, tak se taky snažím přijít.“*

Uprostřed hlavního sálu stojí řečniště a svatostánek. Vnitřní vybavení synagogy tvoří prosté dřevěné lavice, křesla pro rabína a kantora, předčítací pult, vyšívané textilie a víceramenné svícny. Synagoga ožívá v sobotu ráno při pravidelné bohoslužbě a v období svátků. *„Naši členové využívají synagogu jen málo, většinou je to v sobotu ráno na Šabatu, kdy se sejde pár členů, většinou 10 až 15, kolikrát se nesejde ani 10 věřících mužů, aby se mohla číst Tóra.“*

Když jsme tu mívali rabína, tak se ty lidi sešli, ale potom co odešel, tak už je to těžší.“

Před svatostánkem je ve skříní ukrytá Tóra, která se vytahuje v případě, že se sejde na modlitbu deset věřících mužů, hebrejsky nazýváno minjan. V případě, že se těchto deset mužů sejde, tak se vytahuje Tóra, přenese se na řečniště, kde ji předčítá rabín, kantor popřípadě muž, který vede bohoslužbu (může to být zbožný muž, který ví, jak vést obřad). Dotýkat se Tóry rukama není možné, a proto je součástí speciální ukazovátka.

Zajímavostí je, že je to dosud jediná fungující synagoga na Moravě. Druhou zajímavostí je, že na dvoře byla postavená „suka“, což je přístřešek, který se používá ke svátku Sukot (svátek stanů). *„Je to připomínka na putování Židů pouští. Suka má speciální parametry, například musí mít střechu z rákosí, aby bylo vidět na nebe. Jelikož je tento svátek veselý, tak i suka k tomu musí být přizpůsobená, takže by měla mít pestrou výzdobu.“* Jak je využívána suka členy? *„Svátek je většinou v týdnu, takže přijdou lidi ten první den a ty ostatní dny už jich moc nepřijde, stalo se nám, že tu seděl rabín sám.“*

6.4 Židovský hřbitov

Původní židovský hřbitov se nacházel na místě dnešního vlakového nádraží. Ten byl však v roce 1454 zničen na příkaz krále Ladislava Pohrobka, který nechal židy z města vyhnat. Do poloviny 19. století neměli Židé kam své zemřelé pochovat a proto využívali hřbitovy okolních židovských obcí. V roce 1852 byla výborem zakoupena parcela v Brně-Židenicích. V témže roce získal výbor od městského úřadu povolení ke zřízení hřbitova, byla postavena márnice, domek hrobníka a vybudováno oplocení⁵⁵.

Celá plocha hřbitova byla rozdělena do následujících sekcí⁵⁶:

---

⁵⁵ Židovská obec Brno. www.zob.cz [online]. 2008 [cit. 2009-02-27]. Dostupný z WWW: <http://zob.cz/?q=cs/hrbitovbrno>

⁵⁶ KLENOVSKÝ Jaroslav: *Brno židovské*, 2002. s. 93, 94

- Nejstarší část tvoří sekce 1 až 13, umísťování těchto hrobů neprobíhalo chronologicky, ale podle majetnosti rodiny zemřelého. Nacházejí se zde i dětské hroby, které poukazují na velkou úmrtnost dětí.
- Sekce 14 – 32 a část oddělení 33.
- Druhá část oddělení 33, nové sekce 34 – 40.

Foto: Martina Šabíková

Při vstupu na hřbitov se po levé straně nachází obřadní síň a po pravé byt hrobníka a WC. V tomto vstupním prostoru je umístěna kamenná deska s modlitbami, rituální umyvadlo a orientační tabule. Ve východní části hřbitova byl založen urnový háj, louka a nacházejí se zde hroby od roku 1945 až dodnes⁵⁷. V roce 1950 zde byl odhalen památník obětem holocaustu. Text na kameni zní: *„Těla vaše v zemi nechť tlejí kdekoliv, popel váš vítr nechť rozvál kamkoliv, duše vaše s námi zůstanou navždy spjaty.“* Dále: *„Památce našich hrdinů, vojáků padlých v druhé světové válce a více než 13 000 obětí nacismu a fašismu, které pro židovskou víru nebo původ nastoupily z Brna cestu mučednické smrti, postavilo tento pomník Židovská náboženská obec Brno.“*⁵⁸

⁵⁷ KLENOVSKÝ Jaroslav: *Židovské památky Brna*, 1995. s. 42

⁵⁸ KLENOVSKÝ Jaroslav: *Brno židovské*, 2002. s. 95

Brněnský židovský hřbitov je největší na Moravě, dnes pojímá téměř 9 000 náhrobků s více než 11 000 hroby. Dodnes se tu pohřbívá. Nalezneme zde náhrobky honosné i skromné, zdobené bohatě i prostě. Některé mají plastickou figurální výzdobu, jiné tvar sarkofágu.

Převládají náhrobní kameny obdélníkového tvaru s výzdobou, symbolem nebo textem v češtině či v němčině, někdy můžeme zahlédnout fotoportrét zemřelého. Jako materiály byly použity černá a světlá žula, syenit, mramor, pískovec či vápenec⁵⁹.

Dle správce hřbitov funguje i jako malé arboretum: „*Bylo zde vysazeno mnoho stromů například kaštany, kanadské javory, lípy, tuje, platan či tis.*“ O údržbu a obnovu, se stará správce hřbitova, který tu bydlí a o plochu se starají brigádníci po celý rok. Brněnský židovský hřbitov je jeden z nejzachovalejších a nejkrásnějších židovských hřbitovů v České republice. Starší část hřbitova s památníkem je kulturní památkou.“

6.4.1 Významné osobnosti pochované na židovském hřbitově⁶⁰

- Ing. Otto Eisler – architekt, spolupracoval na stavbě vily Tuhendhat, postavil synagogu Na Skořepce
  - PhDr. Richard Feder – zemský rabín, spisovatel
  - Samson Frankl – předseda židovské náboženské obce
  - Philipp Gomperz – jeden z hlavních organizátorů zřízení židovské náboženské obce
    - Julius rytíř Gomperz – předseda židovské náboženské obce v letech 1869 – 1909
      - Hugo Haas – herec, scénárista, režisér
      - Pavel Haas – hudební skladatel
      - Alexandr Neufeld – kantor, šochet (židovský řezník), mohel (provádění rituální obřizky u chlapců)

---

⁵⁹ KLENOVSKÝ Jaroslav: *Židovské památky Brna*, 1995. s. 45

⁶⁰ Židovská obec Brno. www.zob.cz [online]. 2008 [cit. 2009-02-27]. Dostupný z WWW: <http://zob.cz/?q=cs/hrbitovbrno>

- Arnošt Neufeld – kantor, předseda židovské obce v letech 1973 – 1993
- Baruch Jakob Placzek – moravský zemský rabín, kazatel židovské náboženské obce
- Julius Popper – podnikatel v textilním průmyslu
- David Mandl – člen představenstva od roku 1861
- PhDr. Věra Capponi – psycholožka, spoluzakladatelka manželského a rodinného poradenství

7. ZÁVĚR

Chtěla jsem zjistit, jak v dnešní době funguje židovská obec, zda-li má nějaká pravidla a co všechno potřebuje k tomu, aby se mohla rozvíjet a svým způsobem žít.

Z mého výzkumu vyplynulo, že obec má určitá pravidla, která jsou dodržována. Hodně záleží na tom, k jakému směru jsou členové nakloněni. Najde se tu asi 6 lidí, kteří jsou ortodoxní a snaží se tento směr dodržovat. Ale na druhé straně je tu dost lidí, kteří se radí do konzervativního směru. Od roku 2003 bylo nevýhodou, že zde nebyl žádný duchovní, a proto neměl nikdo členy usměrňovat.

Jsem velice ráda, že se obec „otevívá“ i veřejnosti, protože jak už jsem jednou zmiňovala, spousta lidí nemá ponětí o tom, že mezi námi žijí lidé, kteří přežili holocaust. Tato cesta spočívá v přednáškách na základních a středních školách o holocaustu, kde vystupuje například pan Fried nebo i jiní, kteří přežili. Mám dojem, že je to v dnešní době velmi důležité. Tyto informace by se měly „dědit“ a předávat z generace na generaci, aby se už nic takového nikdy neopakovalo.

Obec se maximálně snaží vybudovat dobré zázemí pro své členy, ať už to tkví v aktivitách, které fungují nebo se plánují. Dle předsedy obce pana Frieda je obec dynamicky rozvíjející se obcí. Dle mého názoru má pravdu. Za rozvoj obce patří velký dík všem, kteří se na něm podílejí, od vedení obce až po samotné členy, kteří se nebojí ukázat svoji pravou identitu. Tato identita byla a možná i je často odkrývána až s některým krokem známých osobností. Například jedna členka se začala hlásit k židovství až po té, co se k tomu veřejně přihlásil herec Miloš Kopecký.

8. BIBLIOGRAFIE

BRENNER-WONSCHICKOVÁ, Hannelore. *Děvčata z pokoje 28. Přátelství, naděje a přežití v Terezíně*. 1. vyd. Brno : Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2007. 294 s. ISBN 80-87029-03-8.

CAMUS, Jean-Yves, DERZANSKY, Annie-Paule. *Svět Židů*. 1. vyd. Brno : KMa, 2008. 64 s. ISBN 978-80-7309-501-7

ČAPKOVÁ, Kateřina. *Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918 - 1938*. 1. vyd. Praha; Litomyšl : Paseka , 2005. 355 s. ISBN 80-7185-695-9.

EHL, Petr, PAŘÍK, Arno, FIEDLER , Jiří. *Staré židovské hřbitovy Čech a Moravy*. 1. vyd. Praha : Paseka, 1991. 173 s. ISBN 80-85192-10-1.

FRANK, Anne. *Deník Anny Frankové*. Překlad: Miroslav Drápal a Michaela Jacobsenová. 2. upr. vyd. Praha : Triáda, 2006. 262 s. ISBN 80-86138-81-X .

CHRASTILOVÁ, Jiřina, PROKOP, Ivan. *Devět židovských cest: procházky po památkách Čech, Moravy a Slezska*. 1. vyd. Praha; Litomyšl : Paseka, 2008. 395 s. ISBN 978-80-7185-905-5.

KEENE, Michael. *Světová náboženství*. 2. vyd. Praha : Knižní klub, 2008. 192 s. ISBN 978-80-242-2137-3.

KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Brno židovské: Historie a památky židovského osídlení města Brna*. Šlapanice : Era, 2002. 118 s. ISBN 80-86517-44-6.

KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Židovské památky Brna*. 1. vyd. Brno : Moravské zemské muzeum, 1995. 55 s. ISBN 80-7028-049-2.

KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Židovské památky Moravy a Slezska*. 1. vyd. Brno : Era, 2002. 218 s. ISBN 80-86517-08-X.

DE LANGE, Nicholas. *Svět Židů*. 1. vyd. Praha : Knižní klub, 1996. 240 s. ISBN 80-7176-325-X.

OLBRACHT, Ivan. *Golet v údolí : Zázrak s Julčou; Událost v mikve; O smutných očích Hany Karadžičové*. 10. vyd. Praha : Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. 214 s.

ONDŘICHOVÁ, Lucie. *Příběh Fredyho Hirsche*. 1. vyd. Praha : Sefer Institut Tereziánské Iniciativy, 2001. 113 s. ISBN 80-85924-32-3.

PAVLÁT, Leo, et al. *Židé - dějiny a kultura*. 3. dopl. vyd. Praha : Židovské muzeum, 1997. 160 s. ISBN 80-86889-11-4.

PAVLÁT, Leo. *Osm světél*. 2. vyd. Praha : Argo, 2007. 222 s. ISBN 978-80-7203-804-6.

PETEROVÁ, Zuzana. *Rabín Feder*. 1. vyd. Praha : G plus G, 2004. 166 s. ISBN 80-86103-78-1.

PETEROVÁ, Zuzana. *Dvojčata se mají. Jsou dvě..* 1. vyd. Praha : G plus G, 2002. 125 s. ISBN 80-86103-61-7.

PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2. rozš. a dopl. vyd. Praha : Sefer, 2001. 702 s. ISBN 80-85924-33-1.

SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?*. 1. vyd. Brno : Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2008. 228 s. ISBN 978-80-87029-07-7.

Ptaly se: Proč? : Ukrývané děti vzpomínají. Pardubice : Nakladatelství Štěpán Bartoš, 2008. 83 s. ISBN 978-80-904025-0-8.

Seznam použitých internetových zdrojů

Institut Tereziánské Iniciativy - www.holocaust.cz

Encyklopedie wikipedia - www.wikipedia.cz

Židovská obec Brno - www.zob.cz

Židovská obec Praha - www.kehilaprag.cz

MLADÁ FRONTA DNES - www.zpravy.idnes.cz

ZAHRADNÍKOVÁ, Marie. www.neztratitviru.net [online]. Židovské muzeum Praha, 2006. Dějiny Židů v českých zemích. Dostupný z www:

<http://www.neztratitviru.net/doc/metodika/Zide_v_ceskych_zemich_2006.doc>.

Další zdroje

Stanovy obce

Kachol velavan

Pravidla českého pravopisu

PŘÍLOHY

Příloha 1 – mapa koncentračních táborů

Zdroj: <http://holocaust.cz/cz2/history/camps/camps>

Příloha 2 – přehled předsedů obce

Israel Popper	1849 – 1856	(náboženský spolek)
Philipp Gomperz	1856 – 1857	(náboženský spolek)
Samson Frankl	1857 – 1862	
Heinrich Kafka	1862 – 1866	
Moritz Spitzer	1867 – 1868	
Julius rytíř Gomperz	1869 – 1902	
Dr. Hieronymus Fialla	1902 – 1913	
Leopold Bauer	1913 – 1914	
Gustav Tandler	1914 – 1919	
Samuel Beran	1919 – 1929	
Julius Zwicker	1929 – 1938	
Dr. Otto König	1938 – 1942	

Dr. Richard Spitz	1945 – 1961
Rudolf Mandler	1961 – 1973
Arnošt Neufeld	1973 – 1993
Dr. Tomáš Tieber	1993 – 1995
Dr. Richard Klauđa	1995 – 1998
Ing. Petr Weber	1998 – 2003
Ing. Pavel Fried	2003 – doposud

Příloha 3 - sídlo obce

Foto: autorka

Příloha 4 – synagoga Na Skořepce

Foto: autorka

Zdroj: <http://zob.cz/?q=cs/node/135>

Příloha 5 – hřbitov

Foto: Martina Šabiková

Příloha 6 – zimní modlitebna v synagoze

Foto: autorka

Příloha 7 – svátek Tubišvat

Foto: archiv Zuzany Prudilové

Příloha 8 – výstava v sále „Děvčata z pokoje 28“

Foto: archiv Zuzany Prudilové

Příloha 9 - přihláška do obce

Příloha 10 - pozvánka na oslavu svátku Tubišvat

Příloha 11 – ukázka šabatové písně

PŘIHLÁŠKA DO ŽIDOVSKÉ OBCE BRNO

Příjmení, jméno, titul .....

Datum narození .....

Místo narození .....

Trvalé bydliště .....

Rodné číslo .....

Telefon .....

E-mail .....

Příjmení a jméno matky .....je/byla židovka ano..ne

Příjmení a jméno otce .....je/byl židem ano..ne

Příjmení a jméno babičky .....je/byla židovka ano..ne

Příjmení a jméno dědečka .....je/byl židem ano..ne

Příjmení a jméno manželky/manžela .....

Příjmení a jména dětí, rok narození .....

.....

.....

Písemný souhlas rodičů, není-li žadatel plnoletý .....

.....

Datum:

Podpis:

Zveme vás na oslavu svátku **Tubišvat**

v neděli 8. února 2009 v 16 hodin

V sále ŽOB na tř. Kpt. Jaroše 3

V rámci oslavy proběhne beseda se zástupcem Židovského národního fondu, organizací, která se významně podílí na výsadbě lesů a na boji proti pouštím v Izraeli.

Také se můžete těšit na pohoštění formou švédských stolů a na malé překvapení na závěr.

Vstupenky v ceně 100 Kč pro dospělé a 40 Kč pro děti bude možné zakoupit v pokladně ŽOB od 6.1.2009 do 5.2.2009. Výtěžek ze vstupného bude věnován Židovskému národnímu fondu na výsadbu lesů v Izraeli.

Šalom alejchem

Šalom alejchem, malachej hašaret, malachej eljon,
Mi melech malachej hamelachim Hakadoš Baruch Hu
(3x)

Boachem lešalom, malachej hašalom, malachej eljon,
Mi melech malachej hamelachim Hakadoš Baruch Hu
(3x)

Borchuni lešalom, malachej hašalom, malachej eljon,
Mi melech malachej hamelachim Hakadoš Baruch Hu
(3x)

Cetchem lešalom, malachej hašalom, malachej eljon,
Mi melech malachej hamelachim Hakadoš Baruch Hu
(3x)